

հաս դարձն Հայոց աշխարհին ի քրիստոնէական հաւատաւ ի սկիզբն Դ. դարուն:

Այլապէս իմն, եւ այն՝ հաւանելի եւ բնդունելութեան արժանի օրինակաւ, մեկնել զվերստեայ հանգամանս իրաց արդարեւ անհնարին թուի ինձ:

Ապա ուրեմն, ի կտակարանի բանիցս, մարթ է յիրաւի՝ եւ առանց ամենայն հակառակութեան ասել՝ թէ՛ անունն նետին ի Հայերէն թարգմանութեան կաթ. թղթաց Յովհաննու Առաքելոյ եւ վերասացեալ յաբակից պարագայք նորին քաջ իմն կրնոջն զԱզգային տանդարիւն յայտաւ փանխամոս Քրիստոնեայիս ի Հայոց աշխարհին:

Գուցէ օտարաբն իմն եւ նորաձայն թուի ոմանց եզրակացութիւնս այս. — այլ ստեղծեալ կարծիքս չէ՛ ինչ մտացածին, այլ մանաւանդ հիմնեալ է ի վերայ վերագոյն ճառեալ հաւաստի վկայութեանց եւ ստոյգ պատմական իրողութեանց:

30 Մարտի 1928

Երեւան

Յ. Յ. Մ.

Բ Ո Յ Ն Է

Նոյն նայումը քարձեմ սա ստին, Անգուղէ մը կախ կը տեսնուի բոյն ու ճիւղանք ու ճիւղեր կը տարածարին. Իսկ հոգն երբ գտայ, լանքս որոտայ հուր կը թեփ այդ բոյնն, ու մէջնեւն ալ Փոփոխ վիճակ վրայ կ'ըսկըսն զազգայ:

Ա' յապէս մտոր հոս՝ խոհուղի մը չակ՝ «Աւստին» յոբորչուող բոյնն մէջ անունն Չեղած իւր սրտն ու սրտն համակ՝ Չոր բազուկով մ'օղին մէջ կանգուն՝ Կը ծրփի սոսկմամբ, երբ հոգն ստայ, Յա խեղութեան եզերուն վրայ:

LOUIS BOUILHET

ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ ՉՈՐՍ ԳԵՏԵՐՆ

ԵՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երբ հայ ուսումնասէր մի մտածում է Հայաստան բառի հնութեան՝ և վաղագոյն ժամանակներում նորա տարրերական անուանակալութեանց վերայ (թէ՛ նոցա համար որք արդիւնք են տրամաբանական եզրակացութեանց և թէ՛ նոցա համար որք յականէ անուանէ արձանագրուած են պատմագրութեանց մէջ), նորա միտքն, բնականաբար, նախ և յառաջ շրջում է առ որ ամենէն հնագոյնն է, այսինքն է՝ տեղին ուր պարունակուած էր Սուրբ Կտակարանին մէջ նկարագրուած եղեմական Այգին: Մեր երկրագնդի աշխարհարանական կողմակերպութիւնն, նախապատմական ժամանակներում, այնչափ թերականտար աստիճանաւ ծանօթ է մեզ, մինչ նոքա որք յաւանութիւնն ունին խուզարկու լինելոյ առ ի ազատացանել տեղին որ կարելի է համապատասխանել Կտակարանին մէջ յիշուած Այգույն հետ, պէտք ունին մատչիլ խնդրոյն ամենամեծ շրջահայեցողութեամբ. — խնդիր մի որ զարէ ի դար առարկայ եղած է ուսնողաց և կարող հնագիտաց կողմունք, յաջողակ և հակառակ թեւադրութիւններով, Հայաստանի առնչութեամբ: Մէկ հէտ որ, ըստ իմ խոնարհ խոկմանց, ամենակարևորն է աչաց յանդիման ունենալ, այն է՝ թէ Դրախտն, ինչպէս որ այն նկարագրուած է Հնգամատենից Առաջին Դիրքին մէջ, մէկ փոքրաքանակ և անուրի գետնամասն չէր, այլ լայնափիւռ տարածութիւն մի, աշխարհագրականօրէն, որոյ բուն մեծութիւնն մեզ համար դժուարին է, եթէ ոչ բոլորովին անկարելի, ի ներքոյ կարծեաց իսկ արկանել: Սակայն՝ ըստ Կտակարանական նկարագրութեանն, այնչափն բացերեւոյթ է մեր մտաց թէ այն նշանակուած է լայնատարած երկիր մի՝ ուղղուած չորսին երկարահոս գետերովն, Եփրատէս, Տիգրիս, Գեհնիլ և Փիսոն: Եւ, նոքա որք տրամադիր են բնգունելոյ զհայեցակէտն՝ թէ եղեմական Այգին առնչութիւն ունէր այն